

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN FOSTA COLONIE DE MUNCĂ FORȚATĂ DIN PERIOADA COMUNISTĂ DE LA PENINSULA, CANALUL DUNĂRE – MAREA NEAGRĂ

Radu-Alexandru DRAGOMAN^a, Sorin OANȚĂ-MARGHITU^b, Cătălin I. NICOLAE^a, Mihai FLOREA^b

^a Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, România; e-mails: al_dragoman@yahoo.com, nicotk@gmail.com

^b Muzeul Național de Istorie a României, București, România; e-mails: sorinoanta@yahoo.com, mihaimfs@yahoo.com

Keywords: Archaeology of the recent past; memory; the Danube – Black Sea Canal; Peninsula; forced labour colony; communist Romania

Abstract: Despite the fact that Peninsula occupies an important place in the memorial literature and historical works regarding the political repression in communist Romania, the materiality of this forced labour colony on the trail of the Danube – Black Sea Canal has been neglected both by archaeological research and by the institutions responsible for memory and heritage protection policies. In order to redress this situation, in the fall of 2020, the first archaeological surveys were carried out at Peninsula, with the following objectives: to draw a general plan of the site; to make a repertory and detailed description of constructions and facilities (buildings, cement platforms, water tanks, concrete structures); to identify those structures which, by their construction elements, can be dated in the 1950s; to identify, map and document the material traces associated with the working sites of the former forced labour colony; to document the cemeteries where, according to testimonies, political prisoners from Peninsula were buried. The present archaeological analysis goes beyond the legal distinctions (“political prisoners”, “common law prisoners”) and historical chronologies with which the dominant narratives regarding the communist period operate (“first Canal”, “second Canal”; communism, post-communism) and reveals another kind of memory – of the marginal, of the anonymous and abandoned, of those forgotten, at a given moment, by history. From this perspective, the ruins at Peninsula are relevant not only for understanding communist repression, but also for understanding the mechanisms of social marginalization which are perpetuated to this day.

Cuvinte-cheie: Arheologia trecutului recent; memorie; Canalul Dunăre – Marea Neagră; Peninsula; colonie de muncă forțată; România comunistă

Rezumat: În ciuda faptului că Peninsula ocupă un loc important în literatura memorialistică și în lucrările de istorie referitoare la represiunea politică din România comunistă, materialitatea acestei colonii de muncă forțată de pe traseul Canalului Dunăre – Marea Neagră a fost neglijată atât de cercetarea arheologică, cât și de instituțiile responsabile pentru politicile memoriei și de protejare a patrimoniului. Pentru a remedia această situație, în toamna anului 2020 au fost efectuate primele cercetări arheologice la Peninsula, având următoarele obiective: întocmirea planului general al sitului; repertorierea și descrierea detaliată a construcțiilor și amenajărilor (clădiri, platforme de ciment, cămine de apă, structuri din beton); identificarea acelor structuri care, prin elementele lor constructive, pot fi datate în anii 1950; identificarea, cartarea și documentarea urmelor materiale asociate cu punctele de lucru ale fostei colonii de muncă forțată; documentarea cimetirelor unde, potrivit mărturiilor, ar fi fost îngropați deținuți politic de la Peninsula. Prezenta analiză arheologică trece dincolo de distincțiile de ordin juridic („deținuți politic”, „deținuți de drept comun”) și de cronologiile istorice cu care operează narațiunile dominante referitoare la perioada comunistă („primul Canal”, „al doilea Canal”; comunism, postcomunism) și revelează un alt tip de amintire – a marginalilor, a anonimilor și abandonatilor, a celor uitați, la un moment dat, de istorie. Din această perspectivă, ruinele de la Peninsula sunt relevante nu doar pentru înțelegerea represiunii comuniste, ci și pentru înțelegerea mecanismelor marginalizării sociale ce se perpetuează până astăzi.

INTRODUCERE

Peninsula a fost una dintre numeroasele colonii de muncă forțată înființate în 1949 de regimul comunist din România în vederea suplimentării eforturilor de construire a Canalului Dunăre – Marea Neagră, proiect abandonat însă în 1953¹ (o privire de ansamblu a coloniilor de muncă de la Canal: Mareș 2008; Cojoc 2011; Stănescu 2012, p. 123–369). Pe lângă muncitori liberi și militari, pentru lucrările de la Canal autoritățile comuniste au adus deținuți de drept comun și deținuți politic, cunoscuți sub numele de „efective MAI” (i.e. Ministerul Afacerilor Interne) sau „coloniști MAI”, numărul celor de la Peninsula atingând, conform unora dintre surse, între 6000 și 8500 de deținuți (Mareș 2008, p. 200). La Peninsula, deținuții au fost folosiți la

„excavarea și cărarea pământului, dislocarea pietrei la exploatarea de la Canara, construirea și întreținerea de linii ferate, construcția unei șosele între Valea Neagră și Peninsula, amenajarea a trei garaje auto și a fabricii de cărămidă de la Mamaia-Sat. Începând cu noiembrie 1950, deținuții de la Peninsula au spart piatră pentru stadionul din Constanța” (Mareș 2008, p. 234).

Neîndeplinirea cotei de muncă zilnice atrăgea după sine reducerea cantității de mâncare și, adesea, continuarea lucrului cu schimbul următor; de asemenea, deținuții penalizați se putea interzice dreptul de a scrie familiei sau de a primi pachete, iar uneori era chiar trimis la carceră (Mareș 2008, p. 207). Din pricina condițiilor inumane de detenție și de lucru (muncă extenuantă, înfometare, bătaie, lipsa medicamentelor și a asistenței medicale), la Peninsula, cunoscută și ca Valea Neagră, au decedat

1 Proiectul va fi reluat, cu un traseu modificat, abia în anul 1976.